

83. rocznica utworzenia łódzkiego getta

8 lutego 1940 roku w gazecie „Lodzer Zeitung” ukazało się rozporządzenie o utworzeniu w Łodzi (w czasie okupacji – Litzmannstadt) wydzielonej dzielnicy mieszkaniowej dla Żydów.

Ostateczne zamknięcie getta nastąpiło 30 kwietnia 1941 r. Dzielnicę zlokalizowaną w najbiedniejszych dzielnicach Łodzi – Bałutach i Starym Mieście – ogrodzono drutami kolczastymi, a za jej opuszczenie bez pozwolenia groziła śmierć.

Na wynoszącym trochę ponad 4 km² obszarze getta stłoczono ok. **160 tysięcy** osób. Ich liczba rosła wraz z przybywaniem transportów z Żydami z innych miejscowości z terenów okupowanej Polski oraz krajów Europy Zachodniej. W listopadzie 1941 r. w getcie utworzono obóz cygański, w którym zgromadzono **ok. 5 tysięcy Romów i Sinti** z pogranicza austriacko-węgierskiego. Obóz ten zlikwidowano już na początku 1941 roku – naziści deportowali wszystkich do obozu zagłady w **Chełmnie nad Nerem** (Kulmhof), gdzie ich zamordowano.

4 września 1942 roku **Chaim Rumkowski**, przełożony Starszeństwa Żydów w Łodzi, wezwał więźniów getta do oddania niemieckim okupantom dzieci, starców i chorych. „Muszę przeprowadzić tę ciężką i krwawą operację. Muszę poświęcić członki, by ratować ciało. Muszę zabrać dzieci, gdyż inaczej, nie daj Boże, mogą zostać zabrani także inni” – powiedział w swoim przemówieniu. Akcja, w której wyniku do ośrodka zagłady w Kulmhof wywieziono ponad 15 681 osób, przeszła do historii jako „**Wielka Szpera**” (od niem. *Allgemeine Gehsperr*): wszystkim Żydom w tym czasie zakazano opuszczania domów.

Decyzję o ostatecznej zagładzie getta podjęto wiosną 1944 roku. Więźniów wywożono do obozu w Chełmnie nad Nerem, od sierpnia zaś transporty zaczęto kierować do **Auschwitz-Birkenau**. Ostatni transport do Auschwitz odjechał ze Stacji Radegast **29 sierpnia 1944 roku** – getto w Łodzi przestało istnieć.

Litzmannstadt Getto było drugim po warszawskim największym gettem na terenie okupowanej Polski. Szacuje się, że przez cztery lata przez getto w Łodzi przeszło **ponad 200 tys. osób**. Co najmniej **45 tysięcy** zmarło tam wskutek głodu i wyczerpania; **ponad 145 tysięcy** naziści zamordowali w obozach zagłady. Liczbę ocalałych szacuje się na **7 – 13 tysięcy**.

Jednym z Ocalałych z łódzkiego getta jest historyk, dziennikarz, wieloletni redaktor działu historycznego tygodnika „Polityka”, jeden z członków Rady Muzeum Getta Warszawskiego **Marian Turski**. W 1944 roku został wywieziony do Auschwitz-Birkenau, w 1945 roku przeżył marsz śmierci z Auschwitz do Buchenwaldu, a później z Buchenwaldu do Theresienstadt.

„Ważne, żebyśmy umieli zobaczyć, jak bardzo nasza sprawa, sprawa Holokaustu, jest tragedią nie tylko – chociaż najbardziej – żydowską. To jest tragedia europejska, tragedia światowa. To jest tragedia ludzkości! To jest wielka klęska ludzkości! Jeżeli będziemy umieli wyciągnąć z tego wnioski, zrozumieć, czym były powodowane inne klęski ludzkości, to wtedy, tak mi się wydaje, będziemy mogli powiedzieć, że sprostaliśmy naszym czasom” – podkreślał w przemówieniu podczas Walnego Zgromadzenia Międzynarodowego Komitetu Oświęcimskiego w 2017 roku.

Budynek **Stacji Radegast**, skąd od stycznia 1942 r. więźniów getta wywożono do obozów zagłady, jest dziś oddziałem **Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi**. Jest miejscem, gdzie odbywają się spotkania edukacyjne i naukowe oraz prezentowane wystawy poświęcone historii Żydów łódzkich i Litzmannstadt Getto.

Data publikacji: 2023-02-09

Data wydruku: 2023-02-09 16:10

Źródło: <https://1943.pl/artukul/83-rocznica-utworzenia-lodzkiego-getta/>